

"Politické napětí mezi státy tábora socialismu a západními zeměmi narůstá... armády Varšavské smlouvy zaujímají prostory soustředění... svazky NATO v Evropě jsou posilovány přísunem zámořských kontingentů... vojska NATO jsou napadena za použití konvenčních zbraní na více místech současně a vedou neúspěšný boj na zdrženou... druhé sledy armád Varšavské smlouvy jsou zasazovány k rozvíjení útočné operace..."



JADERNÉ SÍLY NATO PO ROCE 1990

Takové a podobné scénáře ještě před několika lety představovaly rámcové vstupní podmínky pro plány použití jaderných prostředků NATO.

Spolu s reálnou existencí sovětské nukleární hrozby, dramatizovanou scénáři uvedeného typu, určovaly úlohu prostředků jaderného napadení v alianční strategii jaderného odstrašování, formovaly základní postoje v mezinárodní politice a ovlivňovaly požadavky na finanční zajištění bezpečnosti aliance.

Ale situace se v posledních třech letech zásadně změnila. Varšavská smlouva byla zrušena Sovětský svaz se rozpadl a nepřátelé z období studené války jsou nyní kooperující partneři. Rizika vzniku ozbrojených konfliktů, která zůstala, jsou však mnohem pestřejší a rozmanitější než v minulém období. O to těžší je nyní jejich předpověď a odhad.

V tomto novém kontextu je i úloha aliance poněkud odlišná, posunula se z polohy přímého odstrašování od všeobecného jaderného útoku ke komplexnějším problémům zajištění stability v pozměněném a nadále nejistém světě.

Aliance přizpůsobila svůj "jaderný postoj" novému bezpečnostnímu prostředí v nejkratší možné době. Dva roky po pádu berlínské zdi - v listopadu roku 1991 - bylo na setkání hlav členských států NATO rozhodnuto nahradit dosavadní strategii "pružné reakce" novou vojenskou strategií založenou především na principu "předcházení konfliktům".

Jaderné zbraně (JZ) hrály ve strategii pružné reakce klíčovou roli a kompenzovaly - v porovnání se státy Varšavské smlouvy - nevýhodný poměr sil v konvenčních zbraních.

V nové strategii NATO je jaderným prostředkům přidělena rovněž důležitá úloha, ale dosavadní jednoznačné spoléhání na jejich rozhodující roli je značně modifikováno.

To se odráží jak v nové organizační struktuře ozbrojených sil, tak v celkové politice NATO.

Na schůzce skupiny pro jaderné plánování (SJP) v říjnu roku 1991 v Taormině (Itálie) se ministři obrany členských států NATO dohodli na zásadním omezení podstrategických (sub-strategic) jaderných zbraní.

Již na setkání hlav států členských zemí NATO v červenci roku 1990 v Londýně byl přijat závěr, že **je možné omezit význam jaderných zbraní nejkratšího dosahu** (dokument hovoří o "nuclear weapons of shortest ranges", což v české vojenské terminologii znamenalo taktické JZ).

Ministři obrany v Taormině šli mnohem dále a dohodli se na **úplném stažení jaderných hlavic pro pozemní řízené střely, rakety, jaderné munice pro dělostřelectvo a jaderných min**. Dohodli také, že budou o více než **polovinu sníženy počty leteckých pum s jadernou náplní**, určených do výzbroje letounů dvojího určení. Tyto letecké pumy budou také **jediným druhem jaderné munice**, který v evropských skladech NATO zůstane.

V souvislosti s přijatými závěry byl připomenut a zdůrazněn význam dřívější iniciativy bývalých prezidentů USA a SSSR Bushe a Gorbačova, kteří se dohodli na stažení a zničení jaderných hlavic pozemních řízených střel. Oba prezidenti se také dohodli na stažení taktických JZ z povrchových plavidel, útočných ponorek, pozemních základů letectva vojenského námořnictva a na zničení značné části z nich.

V Taormině bylo rozhodnuto snížit asi o 80 % (vzhledem k objemům platným v době schůzky) množství jaderné munice, uložené v evropských skladech.

Přesné množství a typy jaderné munice byly - po konzultaci s vrchním velitelem spojeneckých ozbrojených sil v Evropě - schváleny na jarní schůzi SJP v roce 1992.

Dohodnutá opatření představují snížení (v porovnání se stavy na začátku sedmdesátých let) více než a 90 % objemu jaderné munice NATO v Evropě.

Od doby konání schůzky v Taormině omezování množství a typů jaderné munice v evropských skladech NATO značně pokročilo. **Všechny pozemní a námořní jaderné zbraně taktického dosahu byly z Evropy staženy do konce června 1992**, snižování počtů leteckých pum s jadernou náplní pokračuje podle plánu.

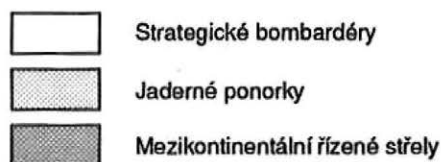
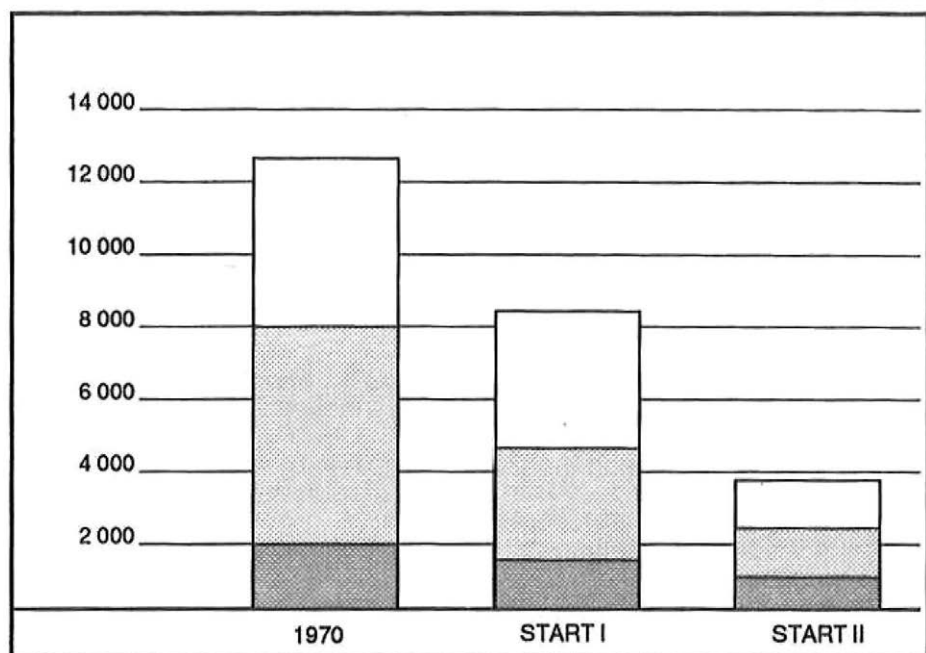
Omezování množství jaderné munice je doprovázeno i **změnami v pohotovosti reorganizovaných jaderných sil**. Velení aliance došlo k závěru, že bezprostřední nebezpečí překvapujícího a všeobecného jaderného úderu nehrozí, a proto **dosaďadní vysoký stupeň pohotovosti jaderných sil v Evropě není nutný**.

Rozsáhlé změny jsou připravovány i **ve strategických silách NATO**, tzn. především ve strategických jaderných silách (SJS) USA. Rozsah omezení amerických SJS plynoucí ze smlouvy START II (uzavřená v lednu roku 1993) v porovnání se stavem v září 1970 a se změnami, plánovanými smlouvou START I (z července roku 1991) ukazuje **obr.** Opatření daná smlouvou START II mají být realizována ve dvou etapách a zcela dokončena v roce 2003. V případě velmi těsné spolupráce ze strany Ruska, bude možné tyto změny ukončit již v roce 2000. I v tomto případě, stejně jako u pohotovostním systému těchto sil.

Zároveň se změnami ve struktuře ozbrojených sil dochází v NATO také ke změnám v celkových plánech a záměrech. Na schůzce skupin pro jaderné plánování ve skotském Glenesgles v říjnu 1992 byly přijaty **nové zásady**, které snižují

STRATEGICKÉ JADERNÉ SÍLY USA

Tabulka 1



důraz na rozhodující sílu jaderných zbraní ve strategické koncepci a zvýrazňují potřebu zachování neustálé politické kontroly těchto prostředků za všech okolností.

Tyto zásady nahrazují bývalé detailní postupy, připravené pro období studené války. Nové principy jsou mnohem obecnější, protože rizika, kterým bude muset aliance čelit, jsou nyní obtížněji předvídatelná než v minulosti - to na jedné straně, zatímco na druhé straně se předpokládá, že pro rozhodovací procesy a řízení vojsk NATO bude nyní více času.

ÚLOHA REORGANIZOVANÝCH JADERNÝCH SIL NATO

Úkoly jaderných sil jsou nyní mnohem rozmanitější než v minulosti, kdy nepřítel byl jasně určen a směrnice pro použití JZ detailně rozpracovány.

V nové strategické koncepci aliance je zakotveno, že hlavní úkol jaderných sil NATO je politický - **udržení míru a předcházení konfliktům**. Tyto zbraně nejsou do výzbroje zařazeny pouze k vedení války, ale zejména proto, aby udržovaly ve vědomí potenciálního agresora obavu z toho, že v případě napadení jakéhokoliv státu aliance budou se zničujícím účinkem pro útočníka použity, jsou zárukou odsouzení každého takového záměru k nezdaru již předem.

Strategické JZ jsou prostředkem, který vytváří prvek nevypočitatelnosti a hlavně nepřijatelnosti výsledku eventuálního napadení v takové míře, v jaké to konvenční bojové prostředky zaručit nikdy nemohou.

Jsou nejvyšší zárukou bezpečnosti aliance.

Vše, co bylo zatím řečeno, se vztahuje na SJS Spojených států. Nezávislé jaderné síly Velké Británie a Francie mají své vlastní úkoly.

K tomu, aby jaderné síly mohly splnit požadavky nové vojenské strategie, nemůžou velení NATO spoléhat pouze na "jaderné" členské státy, ale musí využívat i svých "nejaderných" spojenců, kteří budou poskytovat potřebná zařízení i technické prostředky nutné ke společné obraně aliance. Takové pojetí vytváří důležité politické a vojenské vazby zejména mezi evropskými členskými státy a USA. Umožňuje i rozložení značných nákladů na budování potřebné infrastruktury na více podílů.

To jsou také důvody, proč nelze stáhnout z evropského prostoru všechny jaderné zbraně a vrátit je zpět až v době ohrožení. Takový postup by mohl vzbudit v "nejaderných" spojencích oprávněný pocit, že jsou vystaveni ohrožení a navíc - návrat jaderných zbraní zpět do Evropy v době zvýšeného mezinárodního napětí by celou situaci pouze vyostřil.

Aliance musí být připravena tak, aby mohla eventuálnímu nebezpečí čelit kdykoli, aby byla "odstrašením" již v míru a ne až v době vypuknutí krize.

V době, kdy prakticky neexistuje žádné konkrétní vojenské ohrožení NATO, vypadá popisovaná úloha JZ jako pouhá akademická úvaha. Z dnešního pohledu se může zdát, že okolnosti pro použití JZ jsou velmi vzdálené, protože ve většině krizí, které by se mohly aliance týkat - např. konflikt na území bývalé Jugoslávie - se nasazení JZ nepředpokládá.

K pochopení konkrétní role jaderných zbraní je ale nutné zvážit celé spektrum předpokládaných rizik zahrnujících jadernou dimenzi, která by v budoucnosti mohla ohrozit bezpečnost NATO.

Jeden zdroj ohrožení evropských spojenců představují státy, které jsou již dnes vyzbrojeny jadernými zbraněmi, ale nemají příliš stabilní politický režim.

Druhým zdrojem nebezpečí je proliferace JZ do zemí, které mezi vlastníky jaderného potenciálu zatím nepatří. Tyto státy nemohou dosáhnout takového stavu v oblasti konvenční výzbroje, aby mohly ohrozit teritorium kteréhokoli člena aliance. Přesto ale mohou mít pocit, že i při omezeném jaderném potenciálu jsou dostatečně silné k pokusům o zastrašování, vydírání či odmítání navrhovaných řešení eventuální krize. Vůdčí osobnosti těchto států mohou mít velice silnou motivaci (ať rasovou, či náboženskou) a není zaručeno, že jejich chování v krizové situaci bude tak racionální, jako u těch, kterým politické vedení NATO čelilo doposud. Proto jsou již nyní připraveny mnohé verze k odstrašení takových hlav států, jejichž uvažovací postupy se vymykají našim standardům.

Z uvedeného je zřejmé, jak náročné jsou podmínky, které musí jaderné síly NATO splnit, aby mohly sehrát očekávanou preventivní roli v tak široké škále ohrožení. Za všech okolností to ale bude ta poslední kategorie zbraní, kterou aliance předpokládá použít až do vyčerpání všech ostatních prostředků.

Při řešení krizových situací klade aliance důraz především na preventivní diplomacii. V případě jejího neúspěchu jsou připraveny jednotky rychlého nasazení (síly okamžité a rychlé reakce) a v nezbytných případech bude přikročeno i k celkovému posílení obranných možností NATO. Kvalitní zpravodajská služba, moderní konvenční síly spolu s účinnou protiraketovou obranou mají v tomto procesu svoje nezastupitelné místo.

POŽADAVKY NA JADERNÉ SÍLY NATO

Aliance musí mít jistotu, že její jaderné prostředky, snížené na tzv. **postačující minimum**, jsou dostatečně účinné, pružné, odolné a bezpečné. Jen v takové podobě mohou plnit úlohu preventivního prostředku.

Účinnost jaderných prostředků je závislá především na kvalifikaci a vycvičenosti obsluh, na kvalitě zbraní samotných a na technických parametrech jaderných nosičů - letounů dvojího použití. V současné době mezi ně patří tak výkonné letouny jako TORNADO, F-16 a F-15E. Velký význam má trvalá modernizace nosičů JZ, protože jediné tak je možno udržet jejich technický náskok, ovlivňující zpětně bojovou účinnost. **Pružnost** je další požadovanou charakteristikou. Znamená mj. schopnost nosičů jaderných prostředků plnit úkoly i při použití konvenčních zbraní, možnost jejich zařazení - v závislosti na potřebě - do sestavy sil okamžité nebo rychlé reakce, do hlavních sil nebo do posilových prostředků. Letounům dvojího použití lze rychle změnit bojové úkoly i v průběhu zasazení a přenést tak působení nosičů operativně tam, kde vznikla nejnaléhavější krizová situace.

Současně s omezením jaderných prostředků vystoupila do popředí otázka jejich **odolnosti a bezpečnosti** proti působení eventuálního protivníka. Tyto požadavky budou v požadovaném rozsahu zajištěny po realizaci programu výstavby infrastruktury NATO do konce devadesátých let.

Kromě účinnosti, pružnosti, odolnosti a bezpečnosti musí mít jaderné síly NATO také adaptabilní systém plánování a řízení, který dokáže včas a adekvátně reagovat na celé spektrum i obtížně předvídatelných rizik. Podmínkou funkčnosti systému jsou pravidelná kontrolní cvičení, při nichž nejsou prověřovány pouze obsluhy jaderných prostředků, systémy řízení, velení a spojení, ale také mechanismy, umožňující stálou kontrolu jaderných sil politickými orgány aliance.

Naplnění mezinárodních dohod typu START I a START II bude znamenat nebyvalé snížení množství jaderných zbraní. V žádném případě však nelze očekávat, že budou tyto prostředky zlikvidovány úplně. Naopak, je stále více států, které se snaží je získat a zdaleka ne všechny jsou vedeny pouze preventivními úmysly.

Scénáře, počítající s všeobecným jaderným konfliktem, typické pro období studené války, už dnes patří minulosti a NATO prokazuje, že je schopno rychle modifikovat svoje zásady pro použití jaderných prostředků. I když studená válka skončila, celosvětové bezpečnostní klima vyžaduje, aby byl i nadále udržován -

rozsahem sice menší, ale vysoce účinný - jaderný potenciál jako odstrašující prostředek.

V každém případě však má tento potenciál především politický význam a zásady, přijaté pro jeho použití - součást nové strategické koncepce NATO - odráží ryze obranný charakter aliance.

-RK-

Pramen:

- **Gregory L. SCHULTE** (ředitel odboru jaderného plánování NATO): NATO's nuclear forces in changing world, NATO review N° 1, February 1993.

LOGISTIKA V OZBROJENÝCH SILÁCH NĚKTERÝCH STÁTŮ

Zároveň se změnou koncepce výstavby armády je nutné, aby i naše armáda přešla na systém logistiky. Z tohoto důvodu již v roce 1992 plk. Ing. Eduard Jakl a pplk. Ing. Václav Blažek z ÚVI Praha zpracovali Informační zprávu, která přináší některé poznatky z organizace, řízení a rozvoje logistiky v ozbrojených silách SRN, USA, Francie, Portugalska, Rakouska, Švédska a Švýcarska. Z této rozsáhlé informační zprávy redakce vybrala a redakčně zpracovala určitou část pro čtenáře. Získané poznatky jistě přispějí k pochopení této problematiky, která bude ve velmi krátké budoucnosti skutečností i v Armádě České republiky.

* * *

Většina států uvedených v informační zprávě charakterizuje logistiku jako plánování, přípravu a použití sil a prostředků k materiálnímu zabezpečení ozbrojených sil. Každá armáda systém logistiky řeší způsobem, který odpovídá jejím národním tradicím. V tomto čísle Vojenských rozhledů se zaměříme z větší části na logistiku v ozbrojených silách SRN.

Hospodaření s materiálem je systém logistických opatření a funkcí, s jejichž pomocí je Bundeswehr zásobován vojenským materiálem. Obsahuje:

* Zavádění materiálu (vývoj a akvizici vojenského materiálu); má úvodní (předběžnou) fázi, fázi definice, vývoje a akvizice.